

Функціонування і розвиток механізмів державного управління

УДК 351.82

Леонова Олена Олегівна

здобувач наукового ступеню кандидата наук

кафедри економічної політики та менеджменту

Харківського регіонального інституту державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

Леонова Алёна Олеговна

соискатель научной степени кандидата наук

кафедры экономической политики и менеджмента

Харьковского регионального института государственного управления

Национальной академии государственного управления

при Президенте Украины

Leonova Olena

Post-Graduate Student of Economic Policy and Management Department

Kharkiv Regional Institute of Public Administration of

National Academy of Public Administration attached

to the Office of the President of Ukraine

**НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ
ВІДНОСИН В УКРАЇНІ
ПРИОРИТЕТЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМОВ
ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ
ДЕТЕНИЗАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ В УКРАИНЕ
PRIORITIES OF IMPROVING THE MECHANISMS OF STATE
REGULATION IN THE SPHERE OF DETENIZATION OF ECONOMIC
RELATIONS IN UKRAINE**

Анотація. У статті розглянуто основні завдання, цілі і напрями вдосконалення механізмів державного регулювання детінізації економічних відносин в Україні. Визначено, що вчені розкривають суть даного поняття і кінцеву результативну мету державного регулювання по-різному. Проте, жодне тлумачення механізму державного регулювання детінізації економіки не заявлене в контексті ліквідування державою тіньової економічної діяльності повністю. Узагальнено, що державне регулювання у сфері детінізації економіки – це важлива функція державного управління, для її реалізації потрібний дієвий механізм, в основі розробки якого можна застосовувати методологічні підходи функціонування механізму державного управління; механізм державного регулювання детінізації економічних відносин має розглядатися як система, яка характеризується набором певних компонентів, які утворюватимуть його структуру; в сучасній Україні формування та функціонування механізму державного регулювання детінізації економічних відносин повинно ґрунтуватися на теоретико-методологічному рівні. Також було запропоновано підходи до виявлення тіньової економічної діяльності підприємств: на основі фіктивної передачі товару на збереження; на основі застосування кількох розрахункових рахунків в установах банків; на основі фіктивного повернення товарів, прийнятих підприємством від суб'єктів господарської діяльності на реалізацію; на основі тривалої реалізації необлікованих товарів; на основі заниження кількості та ціни товару, прийнятого на реалізацію; на основі фальсифікації даних про кількість реалізованих товарів. Розглянуто схематично та більш детально підхід до виявлення тіньової економічної діяльності підприємств на основі фіктивної передачі товару на збереження, надано рекомендації щодо його застосування та запропоновано напрями вдосконалення механізмів державного регулювання у сфері детінізації економічних відносин в Україні.

Ключові слова: механізми державного регулювання, тіньова економіка, детінізація економічних відносин.

Анотація. В статті розглянуті основні задачі, цілі і напрямлення удосконалення механізмів державного регулювання детінізації економічних відносин в Україні. Визначено, що вчені розкривають сутність даного поняття і кінцеву результативну мету державного регулювання по-різному. Однак, ні одне трактування поняття механізму державного регулювання детінізації економіки не заявлено в контексті ліквідації державою тіньової економічної діяльності повністю. Загальною представлено, що державне регулювання в сфері детінізації економіки - це важлива функція державного управління, для реалізації якої потрібен дійсний механізм, в основі розробки якого можна застосувати методологічні підходи функціонування механізму державного управління; механізм державного регулювання детінізації економічних відносин повинен розглядатися як система, яка характеризується сукупністю і систематизацією визначених компонентів, які будуть формувати його структуру; в сучасній Україні формування і функціонування механізму державного регулювання детінізації економічних відносин повинно ґрунтуватися на теоретико-методологічному рівні. Також були запропоновані підходи до виявлення тіньової економічної діяльності підприємств: на основі фіктивної передачі товару на зберігання; на основі застосування декількох розрахункових рахунків в закладах банків; на основі фіктивного повернення товарів, прийнятих підприємством суб'єктами господарської діяльності на реалізацію; на основі тривалої реалізації неучтенних товарів; на основі зниження

количества и цены товара, принятого на реализацию; на основе фальсификации данных о количестве реализованных товаров. Рассмотрен схематично и более подробно подход к выявлению теневой экономической деятельности предприятий на основе фиктивной передачи товара на хранение, даны рекомендации по его применению и направления совершенствования механизмов государственного регулирования в сфере детенизации экономических отношений в Украине,.

Ключевые слова: механизмы государственного регулирования, теневая экономика, детенизация экономических отношений.

Summary. The article reviewed with the main tasks, goals and directions of improving the mechanisms of state regulation of the deshadowing of economic relations in Ukraine. It is determined that scientists reveal the essence of this concept and the ultimate effective goal of state regulation in different ways. However, no interpretation of the mechanism of state regulation of economic de-shadowing is not declared in the context of the complete elimination of the shadow economy by the state. It is generalized that state regulation in the field of deshadowing of the economy is an important function of public administration, and an effective mechanism for its realization is required for its realization, and the methodological approaches to the functioning of the public administration mechanism can be used to develop it; the mechanism of state regulation of the deshadowing of economic relations should be regarded as a system characterized by a set of certain components that will form its structure; in modern Ukraine, the formation and functioning of the mechanism of state regulation of the de-shadowing of economic relations should be based on the theoretical and methodological level. Approaches of identifying the shadow economic activity of enterprises goals on the basis of a fictitious transfer of goods to conservation; on the basis of the use of several settlement accounts in institutions of banks; on the basis of fictitious return of

the goods accepted by the enterprise from the subjects of economic activity for realization; on the basis of the long-term sale of non-manufactured goods; on the basis of the understatement of the quantity and price of the goods accepted for realization; on the basis of falsification of data on the number of goods sold were also proposed. An approach of identifying the shadow economic activity of enterprises on the basis of a fictitious transfer of goods to storage was reviewed schematically and in more detail, and recommendations on its use were given, and directions of improving the mechanisms of state regulation of the deshadowing of economic relations in Ukraine were given.

Key words: *the mechanisms of state regulation, shadow economic, the deshadowing of economic relations.*

Постановка проблеми. Сьогодні найперспективніший напрям розширення доходів підприємства та державного бюджету в цілому – залучення тіншових оборотів до офіційної економічної діяльності. Але всі намагання вирішити цю проблему, зокрема за рахунок механізмів державного регулювання – удосконалення системи оподаткування, упорядкування пільг, посилення контрольних функцій за збором податків, – не дали очікуваних результатів. Тіньова економіка все ще займає міцні позиції, а високий рівень тіньової економіки об’єктивно призводить до руйнування важелів управління економікою, подальшого розшарування населення, підриву довіри до влади та гальмування реформ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми механізмів державного регулювання детінізації економічних відносин в Україні та тіньова економіка України ґрунтовно вивчалися такими відомими вченими як Г. Атаманчук, В. Базилевич, А. Базиліук, В. Бакуменко, В. Белова, В. Бородюк, З. Варналій, О. Гаврилюк, Б. Даллаго, Л. Дідківська [1], Г. Задорожний, Г. Знаменський, В. Князєв, Т. Ковальчук, В. Корженко [2], Т. Корягіна, М. Корецький, В. Корженко, О. Кравченко [3], І. Мазур, В.

Малиновський [4], В. Мамутов, В. Мандибур, О. Машков, М. Мілявська [5], А. Мішина, Д. Нехайчук [6], О. Осипенко, Т. Приходько, Л. Ронсек, Б. Румер, А. Турчинов та інші.

Актуальність та високе значення цієї проблеми для розвитку напрямів вдосконалення механізму державного регулювання детінізації економічних відносин в Україні зумовили необхідність проведення даного дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є визначення основних проблем та виявлення напрямів вдосконалення механізмів державного регулювання детінізації економічних відносин в Україні.

Викладення основного матеріалу. Мета державного управління в Україні – побудувати сучасну, прозору та ефективну систему державного управління, що відповідає стандартам Європейського союзу і здатна розробляти та реалізовувати державну політику в інтересах громадян, забезпечувати сталий розвиток та відповідати на численні виклики. Це частина процесу децентралізації влади в Україні. В перспективі вона змінить баланс влади та надасть більше прав та обов'язків, а також бюджетних коштів місцевим органам влади, зробить їх менш залежними від центру.

Проведення та забезпечення функціонування реформ в Україні вимагає відповідного теоретичного і методичного забезпечення механізму державного регулювання з урахуванням специфіки і особливостей розвитку регіонів та держави в цілому. Економічні та правові функції держави визначають напрямки її діяльності, завдання і цілі, а механізм державного регулювання забезпечує способи їх реалізації. Тому потребують уваги напрями вдосконалення механізмів державного регулювання у сфері детінізації економічних відносин в Україні.

Вченими використовувалися різні методи наукових досліджень для розкриття сутності та структури механізму державного регулювання

детінізації економіки. А. Мішина на основі застосування синтезу функціонального і структурного підходів розкрила його функціональний і структурний зміст, відповідно до чого механізм державного регулювання детінізації економіки вона трактує як систему взаємозалежних і взаємообумовлених економічних рухів і дій, а структурний його зміст як сукупність форм, методів та інструментів, що реалізують економічну функцію держави [1]. Водночас, для розкриття сутності, змісту та структури механізму державного регулювання детінізації економіки В. Корженко застосував діалектичний метод. На думку вченого, сутність механізму державного регулювання детінізації економіки виражає відносини суб'єктів, що утворюють цілісну систему, яка включає органи державної влади, учасників господарської діяльності та зовнішнє економічне середовище у формі потреб, інтересів і цілей суб'єктів економічної діяльності. Таким чином сутність механізму державного регулювання детінізації економіки як загальної категорії являє собою відносини між господарюючими суб'єктами та органами державної влади з приводу господарської діяльності. А зміст механізму державного регулювання детінізації економіки, на думку науковця, є сукупністю економічних форм, методів, способів і правових норм, за допомогою яких органи державної влади впливають на економічні процеси, забезпечують вирішення суперечностей у соціально-економічних системах [2; 3].

Проведений аналіз показав, що різні автори по-різному розкривають суть даного поняття і, як наслідок, кожне визначення по-різному трактує кінцеву результативну мету державного регулювання. Проте, варто зауважити, що жодне тлумачення механізму державного регулювання детінізації економіки не заявлене в контексті ліквідування державою тіньової економічної діяльності повністю.

Усі зазначені проблеми актуальні та потребують науково-обґрунтованого вирішення. Важливість обґрунтування дієвого механізму

державного регулювання детінізації економічних відносин обумовлена тим, що саме від методологічної бази залежить дієвість всієї системи державного регулювання економіки, що забезпечить досягнення визначених стратегічних і тактичних цілей та реалізацію завдань.

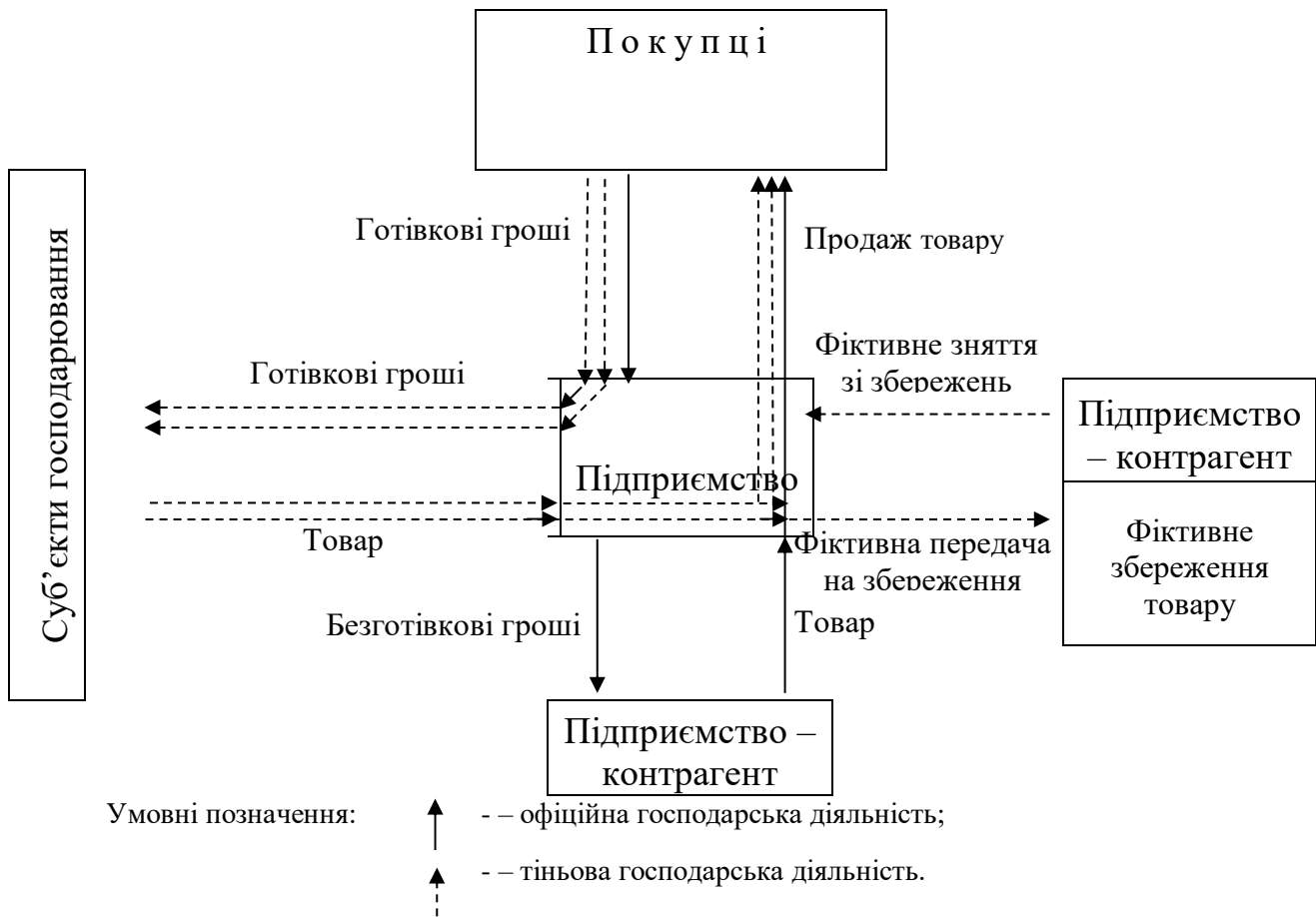
Таким чином, з метою виявлення неофіційної економічної діяльності, в т.ч. під час перевірок контролюючими органами, нами пропонується застосування наступних підходів до виявлення тіньової економічної діяльності підприємства:

- на основі фіктивної передачі товару на збереження;
- на основі застосування кількох розрахункових рахунків в установах банків;
- на основі фіктивного повернення товарів, прийнятих підприємством від суб'єктів господарської діяльності на реалізацію;
- на основі тривалої реалізації необлікованих товарів;
- на основі заниження кількості та ціни товару, прийнятого на реалізацію;
- на основі фальсифікації даних про кількість реалізованих товарів.

Схематично розглянемо підхід до виявлення тіньової економічної діяльності підприємства на основі фіктивної передачі товару на збереження. Поширено у сфері комерційної діяльності підприємств, рис. 1.

На основі безготівкового розрахунку, з оформленням відповідних документів, підприємство отримає у підприємства-контрагента партію товару.

Рис. 1. Підхід до виявлення тіньової економічної діяльності підприємства на основі фіктивної передачі товару на збереження

З іншим підприємством-контрагентом укладається договір про збереження партії товару протягом певного строку. У дійсності ж партія товару не передається на збереження, а проводиться її реалізація за готівковий розрахунок; кошти не враховуються офіційно, а використовуються для придбання чергової партії товару. Протягом дії фіктивного договору про збереження товару підприємство має можливість здійснити декілька тіньових обертів купівлі-продажу товару. Після закінчення строку фіктивного договору про передачу товару на збереження оформлюється відображення реалізації товару у бухгалтерській звітності підприємства з відповідною сплатою податків та платежів.

При аналітичному виявленні тіньової економічної діяльності за даним підходом доцільно аналізувати:

– дані про експлуатацію або оренду транспортних засобів підприємства при перевезенні товарів. На основі зіставлення фактичних транспортних витрат з нормативними витратами для відповідного обсягу товаропотоку виявляється можливість тіньової економічної діяльності підприємства;

– дані про виконання навантажувально-розвантажувальних робіт. На основі співставлення фактичних витрат навантажувально-розвантажувальних робіт з нормативними витратами для відповідного обсягу товаропотоку виявляється можливість тіньової економічної діяльності підприємства;

– договір про передачу товару на збереження – аналізується з метою виявлення підприємства-контрагента, якому, відповідно до договору, передана на збереження партія товару;

– вартість партії товару, строк дії договору – для визначення обсягів та строків можливої тіньової економічної діяльності за договором;

– дані про наявність на балансі підприємства, що прийняла товар на фіктивне збереження, складських приміщень. У ході аналізу необхідно перевірити їх фактичну наявність, місткість, технічні характеристики;

– фактичну наявність товару у місці збереження, його номенклатуру та кількість відповідно до договору.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На основі теоретичного дослідження можна зробити такі висновки:

– державне регулювання у сфері детінізації економіки – важлива функція державного управління, для її реалізації потрібний дієвий механізм, в основі розробки якого можна застосовувати методологічні підходи функціонування механізму державного управління;

– з урахуванням значення терміну «механізм» і результатів наукових досліджень провідних науковців механізм державного регулювання детінізації економічних відносин має розглядатися як система, яка характеризується набором певних компонентів, які утворюватимуть його структуру;

– застосування запропонованих автором підходів до виявлення тіньової економічної діяльності підприємств, в тому числі на основі фіктивної передачі товару на збереження, має стати основою механізму державного регулювання у сфері детінізації економічних відносин. За даним напрямом такий механізм державного регулювання повинен мати практичну реалізацію в контексті з існуючою системою державною влади та може бути застосований під час незалежного аудиту з перевірки та оцінки роботи суб'єкта господарювання в його інтересах. Тому пропонуємо, щоб він був впроваджений та застосований на основі вже існуючої системи державного управління та місцевого самоврядування економічних відносин, де механізми прийняття управлінських рішень будуть відбуватися за активної участі як державних інститутів, так і суб'єктів економічних відносин.

Література

1. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Л.І. Дідківська, Л.С. Головка. – 5-те вид. – Київ: Знання, 2006. – 2013 с.
2. Корженко В.В. Публічне адміністрування в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Корженка, Н. М. Мельтюхової. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. – 256 с.
3. Кравченко О.М. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління» / О.М. Кравченко // Державне управління: удосконалення та розвиток: електр. наук. фах. Вид. – 2009. – № 3.
Режим доступу:

<http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=56>

4. Малиновський В.Я. Державне управління: навч. посіб. / В.Я. Малиновський. – 2-ге вид., допов. та переробл. – Київ: Атіка, 2003. – 576 с.
5. Мілявська М.О. Аналіз джерел живлення сучасної української тіньової економіки / Управління розвитком. – 2013. – № 14 (154). – С. 112-115.
6. Нехайчук Д.В. Дослідження механізмів державного регулювання економічного розвитку та його складових / Д.В. Нехайчук // Вид-во журнал «Економіка та держава». – 2015. № 3. – С. 82-85.
7. Півікова О.С. Концептуальні підходи та шляхи детенізації економіки України / О.С. Півікова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 12 (139). – С. 41-46.

References

1. Didkivs'jka L.I. Derzhavne reghuljuvannja ekonomiky: navch. posib. / L.I. Didkivs'jka, L.S. Gholovko. – 5-te vyd. – Kyjiv: Znannja, 2006. – 2013 s.
2. Korzhenko V.V. Publichne administruvannja v Ukrajinі: navch. posib. / za zagh. red. V. V. Korzhenka, N. M. Meljtjukhovoji. – Kh.: Vyd-vo KharRI NADU «Maghistr», 2012. – 256 s.
3. Kravchenko O.M. Teoretychni pidkhody do vyznachennja ponjattja «mekhanizm derzhavnogho upravlinnja» / O.M. Kravchenko // Derzhavne upravlinnja: udoskonalennja ta rozvytok: elektr. nauk. fakh. Vyd. – 2009. – № 3. Rezhym dostupu: <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=56>
4. Malynovs'jkyj V.Ja. Derzhavne upravlinnja: navch. posib. / V.Ja. Malynovs'jkyj. – 2-ghe vyd., dopov. ta pererobl. – Kyjiv: Atika, 2003. – 576 s.

5. Miljavska M.O. Analiz dzherel zhyvlennja suchasnoji ukrajinskoji tinjovoji ekonomiky / Upravlinnja rozvytkom. – 2013. – № 14 (154). – S. 112-115.
6. Nekhajchuk D.V. Doslidzhennja mekhanizmiv derzhavnogho reghuljuvannja ekonomichnogho rozvytku ta jogho skladovykh / D.V. Nekhajchuk // Vyd-vo zhurnal «Ekonomika ta derzhava». – 2015. № 3. – S. 82-85.
7. Pivikova O.S. Konceptualjni pidkhody ta shljakhy detenizaciji ekonomiky Ukrainy / O.S. Pivikova // Formuvannja rynkovykh vidnosyn v Ukraini. – 2012. – # 12 (139). – S. 41-46.